

Oponentský posudok na inauguračný spis Dr. habil. Attilu Simona

Inauguračný spis Dr. habil. Attila Simona bol podaný 20. 11. 2024 v rámci Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre v roku 2024 a to v odbore história. Tento odbor úplne zodpovedá doterajšej vedecko-pedagogickej činnosti uchádzača, ktorý je v ňom prítomný už skoro štvrtstoročie, avšak už aj predtým pôsobil ako stredoškolský pedagóg histórie (1991-2003). Od jej založenia pôsobí na Katedre histórie Pedagogickej fakulty Univerzity J. Selyeho v Komárne a zároveň v súčasnosti pôsobí aj ako riaditeľ Fórum inštitútu pre výskum menšín v Šamoríne. Hneď na úvod treba zdôrazniť, že predložený spis obsahuje všetky predpísané náležitosti, je logicky štrukturovaný a precízny.

Inaugurant pôvodom z Rimavskej Soboty absolvoval najprv štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Doktorandské štúdium ukončil na Univerzite v Pátekostolí (Pécs) v Maďarsku v roku 2005. Tu sa potom v roku 2011 aj habilitoval v študijnom odbore história.

V prípade Attilu Simona ide o publikačne mimoriadne aktívneho historika, ktorý si počas svojej vedecko-pedagogickej dráhy vytvoril jednoznačný a pomerne homogénny odborný profil. Trvale sa zaoberá jednak dejinami maďarskej komunity na Slovensku (resp. v Československu), a jednak dejinami spomínaných štátov a strednej Európy v pohnutom 20. storočí. Ide tu o historika, ktorého vývody sú vždy podložené intenzívnym archívnym výskumom a zároveň si je vedomý aj širších historických súvislostí, resp. trendov v rámci historickej vedy.

Tu treba vyzdvihnúť, že Attila Simon má rovnako talent na spracovanie čiastkových (parciálnych), ako aj zvládnutie sumarizujúcich tém. O tom svedčia okrem iného aj názvy jeho početných monografií a štúdií. Jedna z jeho prvých knižných publikácií sa napríklad venovala problematike medzivojnových kolonistov na území južného Slovenska. Pred niekoľkými rokmi sa zúčastnil aj na spracovaní dejín Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku v rokoch 1918 až 1938. V kontexte Bratislavy podrobne spracoval aj problematiku veľkých mocenských zmien na mieste.

Posledne menovaná „tranzičná“ problematika ho celkovo zaujala, lebo neskôr ju rozpracoval aj v kontexte celého južného Slovenska a to dokonca v súvislosti s oboma dôležitými medzníkmi v dejinách maďarskej komunity na Slovensku (t. j. rokmi 1918/1919 a 1938/1939). Svoj sumarizujúci talent a nadhľad vedel uplatniť taktiež v súhrnných monografiách o tzv. maďarských časoch v rokoch 1938-1945 alebo o dejinách Maďarov na Slovensku v roku 1938. Medzi jeho novátorské témy patrí aj dlho zabudnutá a obchádzaná problematika maďarského

politického aktivizmu v medzivojnovom Československu, ako aj portrét „veľkého politika malých krokov“ Józsefa Szent-Iványa. Nezabudol však ani na pohyby a vnútorné boje v rámci Maďarskej zjednotenej strany počas existencie prvej Slovenskej republiky (1939-1945).

V súvislosti s publikačnou činnosťou Attilu Simona je potrebné vyzdvihnúť, že je nielen tematicky homogénna, ale aj primerane rozložená v čase. Doteraz skoro každé tri-štyri roky vydal hodnotnú a novátorskú monografiu. Popri tom je permanentne prítomný aj v slovenských, českých, maďarských a nemeckých odborných časopisoch, prípadne iných publikáciách. Jedna monografia mu dokonca v roku 2012 vyšla v prestížnom americkom vydavateľstve *Columbia University Press*.

O jeho akceptácii v rámci odbornej verejnosti, okrem priložených odporúčaní od profesorov z Maďarska, Nemecka a Rumunska, svedčí taktiež 355 nezávislých citácií, z ktorých 11 sa objavilo v databázach *WOS* alebo *Scopus*. Simonov autorský štýl charakterizuje vyváženosť a dôslednosť. Nepokúša sa o apologetické alebo hyperkritické postrehy, naopak, vždy sa pridrižiava archívnych a iných primárnych prameňov. Maďarskú komunitu na Slovensku skúma v jej kultúrnej, politickej a sociálnej rozmanitosti, a do úvahy vždy berie aj dynamiku historického vývoja. Výskum zlomových období v dejinách tejto komunity je dnes už vlastne nepredstaviteľný bez jeho výsledkov. Veľký dôraz tradične kladie aj na hospodársko-sociálne aspekty vývoja skúmanej komunity, hoci primárne spracúva témy politických dejín.

Svoje poznatky Attila Simon vždy aplikoval aj pedagogickej praxi, avšak nevyhýba sa ani popularizačným prednáškam a iným podobným aktivitám. Do výuky na svojej domovskej univerzite pionierskym spôsobom zaviedol predmety ako *Dejiny Maďarov na Slovensku* alebo *Dejiny holokaustu*. Prirodzene, ako pedagóg Katedry histórie PF UJS sa nevenuje len svojim úzkym výskumným témam, ale vyučuje aj širšie historické súvislosti (napríklad *Všeobecné dejiny 20. storočia* alebo *Dejiny praveku a staroveku*). Medzi svojimi poslucháčmi je obľúbený prednášajúci a často si ho vyberajú za školiteľa.

Attila Simon bol niekoľko rokov aj členom poradného zboru prezidentky Slovenskej republiky. Od roku 2019 je externým členom Maďarskej akadémie vied. Jeho meno sa vyskytuje v redakčných radách viacerých renomovaných časopisov a je členom niekoľkých vedeckých spoločností a orgánov. Je častým hosťom konferencií v celom stredoeurópskom regióne.

V rámci svojho druhého – výskumnického – zamestnania v rámci Fórum inštitútu má Attila Simon možnosť taktiež formovať hlavné okruhy výskumu maďarskej menšiny na Slovensku. Zatiaľ má dvoch obhájených doktorandov a jeden jeho doktorand práve pracuje na dokončení

dizertačnej práce (je už po absolvovaní dizertačnej skúšky). Taktiež bol doteraz vedúcim 39 úspešne obhájených bakalárskych a 45 úspešne obhájených magisterských prác. Nevyhýba sa ani príprave učebníc a iných učebných textov pre študentov. Dokonca vydal dve učebnice dejepisu pre gymnáziá s vyučovacím jazykom maďarským. V tomto smere mu pomohla skutočnosť, že na začiatku svojej kariéry skoro celé desaťročie pôsobil ako stredoškolský pedagóg. Dodnes sa zúčastňuje na školeniach stredoškolských pedagógov. Z tohto dôvodu neprekvapuje, že bol jedným z tvorcov Vzdelávacieho štandardu z dejepisu pre základné školy, ako aj gymnáziá s vyučovacím jazykom maďarským. Tieto vstúpili do platnosti v rokoch 2022 až 2023.

Uchádzač bol veľmi úspešný aj v procese získavania vedecko-výskumných grantov, resp. projektov. Doteraz viedol jeden projekt APVV a dva projekty VEGA. Ako riešiteľ sa zúčastnil na ďalších troch projektoch VEGA. Attila Simon je rešpektovaným členom komunity historikov na Slovensku, v Maďarsku i v Českej republike. Niektoré jeho diela sú dostupné aj v svetových jazykoch (angličtina a nemčina). Kontakty a ohlasy má teda aj za hranicami stredoeurópskeho regiónu.

Celkovo možno konštatovať, že uchádzač o inauguráciu Attila Simon vyhovuje všetkým zákonným predpisom na inauguráciu, ako aj inauguračným kritériám, ktoré si stanovuje Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Jeho pedagogická a vedecká činnosť je kontinuálna, kvalitná a vyvážená. Vedeckej rade preto odporúčam aby na základe úspešného vymenúvacieho konania a následnom úspešnom absolvovaní inauguračnej prednášky predložila návrh na vymenovanie Dr. habil. Attilu Simona PhD na profesora v odbore história.

V Budapešti dňa 3. 3. 2025.

Prof. Ivan Halász DSc. v.r.